

Национален институт на правосъдието
“Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието”
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело ТАHIPOVA срещу Азербайджан (TAHIPOVA v. AZERBAIJAN), жалба № 47137/07

Решение на Първо отделение от 3 октомври 2013 г.

Член 3 от Конвенцията - нарушение на материалния аспект

Член 3 от Конвенцията - нарушение на процесуалния аспект

Член 11 от Конвенцията - нарушение

Когато едно лице е изправено срещу полицията или други органи на властта, прибягването до физическа сила, която не е била абсолютно необходима в резултат на собственото поведение на лицето, накърнява човешкото достойнство и по принцип представлява нарушение на правото, установено в чл. 3 от Конвенцията.

След като информацията за употреба от полицията на физическа сила при разпръскване на демонстрация е достигнала до знанието на властите, те трябва да действат по собствена инициатива и не могат да оставят жалбоподателя да поема отговорност за провеждането на разследването.

Държавите трябва не само да охраняват правото на мирно събрание, но и да се въздържат от прилагането на необосновани косвени ограничения на това право. Ако протестиращите не участват в насилствени действия властите трябва да демонстрират определена степен на толерантност спрямо мирните събрания.

ФАКТИТЕ

Жалбоподателката е родена през 1953 г. и е лице с увреждания, получаващо инвалидна пенсия.

На 6 ноември 2005 г. в Азербайджан се провели парламентарни избори. На 26 ноември 2005 г. опозицията провела митинг в Баку срещу предполагаемите изборни нарушения. Митингът трябвало да приключи до 17 часа. Малко след този час полицията започнала операция по разпръскване на протестиращите, сред които била и жалбоподателката, заедно със семейството си. Според нея, по време на разпръскването на демонстрацията, тя била ударена по главата и гърба от полицейски служители, въоръжени с щитове и палки. Изгубила съзнание и паднала на земята. За дълъг период от време полицията не позволявала на линейката да ѝ окаже съдействието и била отведена в болница едва след като множество цивилни граждани настоявали пред полицията да позволи това. Жалбоподателката останала една нощ в болницата, където получила лечение. Състоянието ѝ било стабилизирано и била освободена на следващата сутрин.

След събитието жалбоподателката предявила срещу министерството на вътрешните работи иск за обезщетение на причинените ѝ имуществени и неимуществени вреди. На 31 март 2006 г. районният съд отхвърлил иска, тъй като

според него жалбоподателката не доказала, че е била бита или че е понесла каквито и да са други физически или нематериални вреди. Медицинското свидетелство и снимките, представени пред съда, не доказвали твърденията на ищцата. Освен това, принудителното разпръскване на демонстрацията било законно, тъй като протестиращите останали на площада след разрешения час – 17 ч. На 11 август 2006 г. решението било потвърдено от апелативния съд, а на 12 декември 2006 г. и от Върховния съд.

ПРАВОТО

I. Твърдяно нарушение на чл. 3 от Конвенцията

1. Жалбоподателката се оплаква, че полицията е използвала срещу нея неоправдана и прекомерна сила, а националните власти не са провели ефективно разследване на твърденията ѝ за малтретиране.

A. Твърдяно малтретиране на жалбоподателката от полицията

...

(a) Становища на страните

2.-35. Според правителството жалбоподателката не е била подлагана на нечовешко или унижително отношение. Не била представила достатъчно доказателства, че е била подложена на малтретиране от полицията. Жалбоподателката твърди, че полицията е използвала срещу нея прекомерна сила без никаква причина. Позовава се на медицинското свидетелство и на снимките, направени по време на разпръскване на демонстрацията.

(b) Преценка на Съда

3. ... Дори и при най-сложни обстоятелства, като например борбата с тероризма и организираната престъпност, Конвенцията безусловно забранява изтезанията и нечовешкото или унижително отношение или наказание. ...

4. За да попадне в обхвата на чл. 3 малтретирането трябва да притежава минимално ниво на жестокост. Преценката за това минимално ниво зависи от всички обстоятелства по делото като например продължителността на третирането, физическите или психическите последици от него, а в някои случаи от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата (виж *Ireland v. the United Kingdom*, 18 януари 1978 г., § 162, серия А, № 25; *Kudła v. Poland* [ГК], № 30210/96, § 91, ECHR 2000-XI; и *Peers v. Greece*, № 28524/95, § 67, ECHR 2001-III). ...

5. При преценката на доказателствата Съдът прилага стандарта на доказване „отвъд всякакво разумно съмнение“. ... Когато има твърдение за нарушение на чл. 3 от Конвенцията, Съдът трябва да извърши особено подробно изследване, дори вече да е проведено разследване по национален ред (виж *Muradova v. Azerbaijan*, № 22684/05, § 99, 2 април 2009).

...

6. Според Съда жалбоподателката се е сдобила с достатъчно убедителни доказателства в подкрепа на твърдението си, че полицията е употребила сила срещу нея. ...

7. Съдът отбелязва освен това, че версията за събитията, представена от жалбоподателката се подкрепя и от снимките, направени по време на инцидента.

Няма данни по време на събитията от 26 ноември 2005 г. някое друго лице или група да са използвали сила по време на демонстрацията. При тези обстоятелства Съдът не открива никакви противоречия или несъответствия в твърденията на жалбоподателката, че нараняванията, описани в медицинското свидетелство от 27 ноември 2005 г., са причинени предния ден от полицията. ... Според Съда нито правителството, нито националните съдилища в своите решения по някакъв начин са опровергали това предположение (виж, *mutatis mutandis*, *Najaflı v. Azerbaijan*, № 2594/07, § 37, 2 октомври 2012 г.).

8. Съдът трябва да обсъди дали употребата на сила срещу жалбоподателката е била прекомерна (виж *GüzelŞahin and Others v. Turkey*, № 68263/01, § 50, 21 декември 2006 г., и *Timtik v. Turkey*, № 12503/06, § 49, 9 ноември 2010 г.). ... Когато едно лице е изправено срещу полицията или други органи на властта прибягването до физическа сила, която не е била абсолютно необходима в резултат на собственото поведение на лицето, накърнява човешкото достойнство и по принцип представлява нарушение на правото, установено в чл. 3 от Конвенцията.

9. Според Съда не е доказано, че използването на физическа сила срещу жалбоподателката се е наложило в резултат на нейното собствено поведение ... Ето защо Съдът достига до заключението, че употребата на сила е била ненужна, прекомерна и неприемлива (виж *Najaflı*, цитирано по-горе, § 39).

10. Нараняванията, получени от жалбоподателката показват, че тя е претърпяла сериозни физически болки и страдания. ... Ето защо Съдът намира, че малтретирането е било достатъчно сериозно за да достигне минималното ниво на жестокост, изисквано от чл. 3 за да се приеме, че е налице нечовешко и унижително отношение.

11. Следователно има нарушение на материалния аспект на чл. 3 от Конвенцията.

В. Твърдяна липса на ефективно разследване

...

Преценка на Съда

12. При наличието на правдоподобно твърдение на дадено лице, че е било малтретирано от полицията в нарушение на чл. 3, тази разпоредба, във връзка с общото задължение на държавите по чл. 1 от Конвенцията, изисква провеждането на ефективно официално разследване. ...

13. Разследването на твърденията за малтретиране трябва да бъде всестранно, т.е. властите не трябва да правят прибързани или немотивирани заключения с цел да приключат разследването. ... Всеки пропуск в разследването, който подкопава възможността за установяване на причината за нараняванията или за разкриване на извършителите, би бил в нарушение на този стандарт (виж *Bati and Others v. Turkey*, № 33097/96 и № 57834/00, § 134, ECHR 2004-IV (извадки)).

14. Жалбоподателката по настоящото дело е предявила иск срещу министерството на вътрешните работи, в който твърди, че е малтретирана от полицията и иска да ѝ се присъди обезщетение за това малтретиране. ... Съдът намира, че това правно средство за защита не е достатъчно за целите на задължението на държавата по процесуалния аспект на чл. 3 от Конвенцията, доколкото то има за цел присъждането на обезщетение за вреди, но не и разкриване и наказване на виновните лица (виж *Yaşa v. Turkey*, 2 септември 1998 г., § 74, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VI, и *Gladyshev v. Russia*, № 2807/04, § 49, 30 юли 2009 г.).

15. Жалбоподателката не е подавала оплакване до полицията или прокуратурата във връзка с малтретирането и не е провеждано наказателно производство по случая. Следователно въпросът е дали пропускът на жалбоподателката да направи формално оплакване е попречил на властите да проведат разследване и дали ги е освободил от общото им задължение да го сторят.

16. Националното законодателство не е възпрепятствало властите да започнат наказателно преследване.

17. Полицейските органи са били наясно с оплакванията на жалбоподателката за малтретиране, тъй като министерството на вътрешните работи е било страна по образуваното гражданско дело и представителят му е вземал участие в съдебните заседания.

18. Съдът припомня, че след като въпросът е достигнал до знанието на властите те трябва да действат по собствена инициатива и не могат да оставят жалбоподателя да поема отговорност за провеждането на разследването. Това важи особено в случаите на употреба от полицията на физическа сила и специални средства при разпръскване на демонстрации.

...

19. ... Националното законодателство не възпрепятства прокуратурата да образува наказателно производство, дори и при липсата на оплакване от жалбоподателя, когато става въпрос за употребата на сила от представители на властта.

20. С оглед на изложеното, Съдът приема за неотнормимо възражението на правителството, че то не е било в състояние да проведе ефективно разследване тъй като жалбоподателката не е подала оплакване до полицията или до прокуратурата.

21. За властите е възникнало задължението по процесуалния аспект на чл. 3 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Конвенцията да проведат ефективно официално разследване. При липсата на такова разследване Съдът приема, че има нарушение на процесуалния аспект на чл. 3 от Конвенцията.

II. Твърдяно нарушение на чл. 11 от Конвенцията

22. Жалбоподателката се оплаква, че полицейската намеса в демонстрацията представлява нарушение на правото ѝ на свобода на мирно събрание.

...

1. Становища на страните

23. Според правителството полицейската намеса в демонстрацията е била предвидена в закона, преследвала е легитимната цел за предотвратяване на безредици и защита правата на другите и е била необходима в едно демократично общество, с оглед на агресивното поведение на демонстрантите, които възнамерявали да продължат незаконното провеждане на демонстрацията. Жалбоподателката твърди, че демонстрацията била мирна и не е имало необходимост от силовата намеса на полицията.

...

2. Преценка на Съда

(а) Имало ли е намеса

24. Страните не спорят, че е имало намеса в правото на жалбоподателката на свобода на събранията.

(в) Дали намесата е била оправдана

25. Намесата би била в нарушение на чл. 11 освен ако е „предвидена в закона“, преследва една или повече от легитимните цели, изброени в чл. 11, § 2 и е „необходима в едно демократично общество“ за постигането на тези цели (виж *Djavit An v. Turkey*, № 20652/92, § 63, ECHR 2003-III; *Balçık and Others v. Turkey*, № 25/02, § 44, 29 ноември 2007г.; и *Sergey Kuznetsov v. Russia*, № 10877/04, § 37, 23 октомври 2008 г.).

26. Съдът приема, че намесата е била „предвидена в закона“, а именно в Закона за свободата на събранията, и е преследвала „легитимните цели“ по смисъла на § 2 на чл. 11, за предотвратяване на безредици и защита правата на другите. Следва да се прецени дали е била „необходима в едно демократично общество“.

27. ... Държавите трябва не само да охраняват правото на мирно събрание, но и да се въздържат от прилагането на необосновани косвени ограничения на това право. Трябва да са налице убедителни причини, които да оправдаят намесата в упражняването му (виж *OuranioToxo v. Greece*, № 74989/01, § 36, ECHR 2005-X (извадки), и *Adalı v. Turkey*, № 38187/97, § 267, 31 март 2005г., и препратките от него).

28. Съдът отбелязва, че единствената причина, изтъкната от правителството за полицейската намеса била, че протестиращите, в това число жалбоподателката, не се разотишли след изтичането на позволеното време за провеждане на демонстрацията. Демонстрацията била мирна и се провеждала в съответствие с правилата за провеждане на събрания.

...

29. Съдът не намира за приемливо разпръскването от полицията със сила на мирна демонстрация и малтретирането на жалбоподателката само защото част от протестиращите не са се разпръснали навреме. ... Няма доказателства жалбоподателката или други демонстранти да са представлявали опасност за обществения ред. ...

30. В допълнение Съдът изтъква, че протестиращите, в това число жалбоподателката, са искали да привлекат вниманието към един важен въпрос в демократичното общество, а именно предполагаемите изборни нарушения. ...

31. Според Съда, ако протестиращите не участват в насилствени действия властите трябва да демонстрират определена степен на толерантност спрямо мирните събрания, тъй като в противен случай свободата на събранията, гарантирана от чл. 11 от Конвенцията би била изпразнена от съдържание.

32. Според Съда по настоящото дело силовата намеса на полицията спрямо жалбоподателката е била непропорционална и не е била необходима за предотвратяването на безредици или за защита на правата на другите по смисъла на чл. 11, § 2 от Конвенцията. Следователно има нарушение на тази разпоредба.

III. Твърдяно нарушение на чл. 14 от Конвенцията, във връзка с чл. 3 и чл. 11

33.-77. Съдът намира оплакването на жалбоподателката, че е била дискриминирана поради участието ѝ в опозиционен митинг, за явно необосновано и го отхвърля на основание чл.35 § 4 от Конвенцията.

На основание чл. 41 от Конвенцията е присъдено обезщетение на жалбоподателката за неимуществени вреди в размер на 11 000 евро.

Резюме и превод: адв. Диляна Гитева